

משרד החינוך

מערכת שידורים לאומית

שורשים תנייניים

המורה: טל אהרון
שכבת גיל: כיתות יא

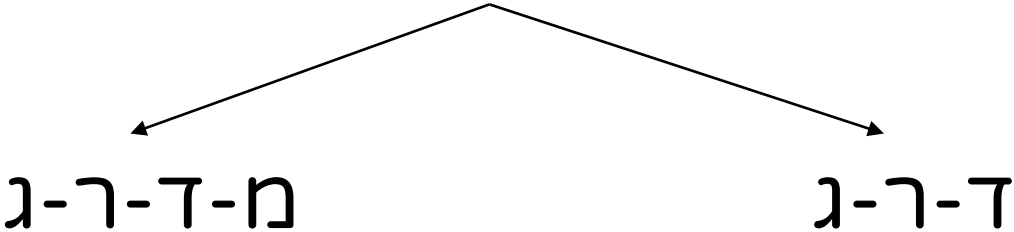

מתוך: אתר הוועדה הישראלית למדרוג

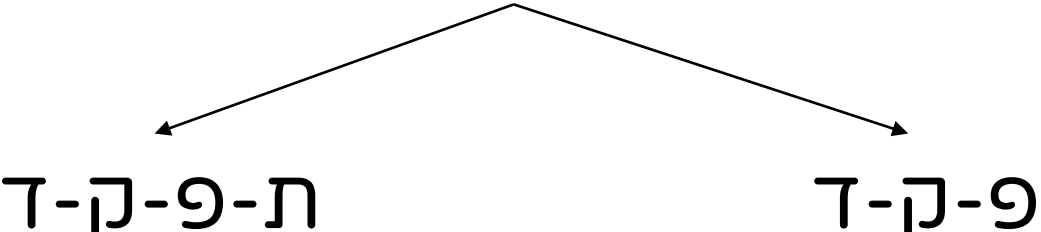

מתוך: אתר "מיטב"

מה השורש של השם מְדְרוּג?

מה השורש של השם תְּפָקִיד?

"תְּרִימוּ תְרוּמָה כְּתְרוּמַת גֶּרְן... (במדבר טו, כ)
 "וְכָל-הָעַם יִרְיעוּ תְרוּמָה גְדוֹלָה בְּהִלָּל... (עזרא ג, יא)

לשון המקרא

דוגמאות נוספות:

תְּכוּנָה

תְּגוּבָה

תְּנוּחָה

תְּפוּקָה

תְּלוּנָה

מה השורש של השמות הבאים?

ר-ו-ע

תְּרוּמָה

תקטלה

ר-ו-מ

תְּרוּמָה

תקטלה

מחר יתקיים יום הַתְּרָמָה ארצי לעמותה זו.
המומחה הַתְּרִיעַ על התפשטות נגיף הקורונה.

לשון
ימינו

מה השורש של המילים הבאות?

הַתְּרָמָה ת-ר-מ
הַתְּרִיעַ ת-ר-ע
הקטלה
הפעיל

היווצרות שורש תנייני

מהם שלבי התהליך?

פועל / שם מהשורש התנייני

שם מתווך

שורש ראשוני

תַּרְמָנוּ
מִתְרַיְמִים
הִתְרַמָּה

תְּרוּמָה

ר-ו-מ

הגדרה

- שורש תנייני אינו ראשוני, אלא משני (חדש).
 - הוא נגזר משם עצם בעל תחילית / סופית.
 - קיימים שורשים תנייניים בעלי 3 עיצורים או בעלי 4 עיצורים.
 - אין שורשים תנייניים השאולים מלעז.
-

דוגמאות נוספות

התהליך

פועל / שם מהשורש התנייני

שורש תנייני

שם מתווך

שורש ראשוני

הוועדה הישראלית למדרוג
The Israeli Audience Research Board

ד-ר-ג ← מְדַרְגָה ← מ-ד-ר-ג ← מְדַרְוֵג

פ-ק-ד ← תְּפַקֵּד ← ת-פ-ק-ד ← יְתַפְקְדוּ, תְּפַקְדוּ

אמ"ת / ת"ן

• שורש תנייני פותח באחת מהתחיליות אמ"ת
או

• שורש תנייני מסתיים באחת מהסופיות ת"ן

1. שורשים בעלי ארבעה עיצורים

שורש ראשוני	שם מתווך	שורש תנייני	פועל / שם מהשורש התנייני
	אַבְטָחָה		
	מַחְזֹר		
	תַּחְקִיר		
	תַּכְנִית		
	דְּמִיוֹן		

1. שורשים בעלי ארבעה עיצורים

שורש ראשוני	שם מתווך	שורש תנייני	פועל / שם מהשורש התנייני
ב-ט-ח	אַבְטָחָה	א-ב-ט-ח	מְאַבְטֵחַ
	מְחַזֵּר		
	תְּחַקֵּיר		
	תְּכַנִּית		
	דְּמִיּוֹן		

1. שורשים בעלי ארבעה עיצורים

שורש ראשוני	שם מתווך	שורש תנייני	פועל / שם מהשורש התנייני
ב-ט-ח	אַבְטָחָה	א-ב-ט-ח	מְאַבְטֵחַ
ח-ז-ר	מְחַזֵּר	ח-ז-ר	מְחַזֵּר
	תְּחַקֵּר		
	תְּכַנִּית		
	דְּמִיּוֹן		

1. שורשים בעלי ארבעה עיצורים

שורש ראשוני	שם מתווך	שורש תנייני	פועל / שם מהשורש התנייני
ב-ט-ח	אַבְטָחָה	א-ב-ט-ח	מְאַבְטֵחַ
ח-ז-ר	מְחַזֵּר	ח-ז-ר	מְחַזֵּר
ח-ק-ר	תְּחַקֵּר	ח-ק-ר	יְתַחֲקֵר
	תְּכַנִּית		
	דְּמִיּוֹן		

1. שורשים בעלי ארבעה עיצורים

שורש ראשוני	שם מתווך	שורש תנייני	פועל / שם מהשורש התנייני
ב-ט-ח	אַבְטָחָה	א-ב-ט-ח	מְאַבְטֵחַ
ח-ז-ר	מְחַזֵּר	ח-ז-ר	מְחַזֵּר
ח-ק-ר	תְּחַקֵּר	ח-ק-ר	יְתַחְקֵר
ת-כ-נ	תְּכַנִּית	ת-כ-נ	תְּכַנִּית
	דְּמִיּוֹן		

1. שורשים בעלי ארבעה עיצורים

שורש ראשוני	שם מתווך	שורש תנייני	פועל / שם מהשורש התנייני
ב-ט-ח	אַבְטָחָה	א-ב-ט-ח	מְאַבְטֵחַ
ח-ז-ר	מְחַזֵּר	ח-ז-ר	מְחַזֵּר
ח-ק-ר	תְּחַקֵּר	ח-ק-ר	יְתַחְקֵר
ת-כ-נ	תְּכַנִּית	ת-כ-נ-ת	תְּכַנִּית
ד-מ-י/ה	דְּמִיּוֹן	ד-מ-י-נ	מְדַמְיֵן

2. שורשים בעלי שלושה עיצורים

שורש ראשוני	שם מתווך	שורש תנייני	פועל / שם מהשורש התנייני
	מָקוּם		
	מָנוּף		
	תַּעֲשִׂיהַּ		
	תְּנוּעָה		
	תַּחֲלָה		

2. שורשים בעלי שלושה עיצורים

שורש ראשוני	שם מתווך	שורש תנייני	פועל / שם מהשורש התנייני
ק-ו-ח	מָקוּם	ח-ק-ח	הִתְמַקֵּם
	מָנוּף		
	תַּעֲשִׂיה		
	תְּנוּעָה		
	תַּחֲלָה		

2. שורשים בעלי שלושה עיצורים

שורש ראשוני	שם מתווך	שורש תנייני	פועל / שם מהשורש התנייני
ק-ו-ח	מָקוּם	ח-ק-ח	הִתְמַקֵּם
נ-ו-פ	מָנוּף	ח-נ-ח	מָמַנֵף
	תַעֲשִׂיה		
	תְנוּעָה		
	תַחֲלָה		

2. שורשים בעלי שלושה עיצורים

שורש ראשוני	שם מתווך	שורש תנייני	פועל / שם מהשורש התנייני
ק-ו-ח	מָקוּם	ח-ק-ח	הִתְמַקֵּם
נ-ו-פ	מָנוּף	ח-נ-ח	מָמַנֵּף
ע-ש-י/ה	תַּעֲשִׂיה	ת-ע-ש	מִתְעַשֵּׂה
	תְּנוּעָה		
	תַּחֲלָה		

2. שורשים בעלי שלושה עיצורים

שורש ראשוני	שם מתווך	שורש תנייני	פועל / שם מהשורש התנייני
ק-ו-ח	מָקוּם	ח-ק-ח	הִתְמַקֵּם
נ-ו-פ	מָנוּף	ח-נ-ף	מְמַנֵּף
ע-ש-י/ה	תַּעֲשִׂיה	ת-ע-ש	מְתַעֵשׂ
נ-ו-ע	תְּנוּעָה	ת-נ-ע	הִתְנַעֵה
	תַּחֲלָה		

2. שורשים בעלי שלושה עיצורים

שורש ראשוני	שם מתווך	שורש תנייני	פועל / שם מהשורש התנייני
ק-ו-ח	מָקוּם	ח-ק-ח	הִתְמַקֵּם
נ-ו-פ	מָנוּף	ח-נ-ח	מָמַנֵּף
ע-ש-י/ה	תַּעֲשִׂיהַ	ת-ע-ש	מִתְעַשֵּׂה
נ-ו-ע	תְּנוּעָה	ת-נ-ע	הִתְנַעֵּה
ח-ל-ל	תְּחִלָּה	ת-ח-ל	יִתְחִילוּ

שאלות מבחינות בגרות

לפניך שלושה משפטים, ובהם שלוש מיילים מודגשות.

- רבים קיוו כי המכבייה תשמש מְנוֹף להגדלת היישוב היהודי בארץ.
- הקבוצה יכולה לְמַנֵּף את הניצחון שלה כדי לעלות לליגת העל.
- אני שמח ומתרגש לְהַנִּיף את דגל המדינה בטקס הפתיחה של המכבייה. כל אחת מן המילים המודגשות מייצגת שלב בתהליך של יצירת שורש תנייני.

כתוב את שלוש המילים לפי סדר התהליך.

להניף, מנוף, למנף

תזכורת: שורש ראשוני – שם מתווך – שורש תנייני

שאלות מבחינות בגרות

לפניך משפט על פי טקסט 1 ובו שלוש מילים מודגשות.

המכבייה הראשונה **תִּרְמָה** לְהַרְמֵת המורל בקרב יושבי הארץ וְהִרְיָמָה את קרנה של התנועה הציונית בקרב יהדות התפוצות.

(1) מבין שלוש המילים המודגשות במשפט **הקף** את המילה שנוצרה משורש תנייני.

(2) **כתוב** מהו שם העצם שממנו נגזר השורש התנייני. תרומה

תזכורת: שורש תנייני = תחיליות אמ"ת / סופיות ת"ן

שאלות מבחניות בגרות

לפניך שני משפטים, ובהם פעלים מודגשים.

- שנחאי המְמַקְמֵת בראש רשימת הערים המצליחות במבחנים הבין-לאומיים, מבין המדינות האסיאתיות, מְתַמְקֶדֶת כיום בקידום החשיבה היצירתית.
- רְאִינְתִי אנשים רבים בשנים האחרונות.

(1) ציין את הבניין של כל אחד מן הפעלים המודגשים.

מְמַקְמֵת פועל _____ מְתַמְקֶדֶת התפעל _____
רְאִינְתִי פיעל _____

(2) שלושת הפעלים המודגשים נגזרו משורשים תנייניים. השלם את הטבלה שלפניך.

השורש הראשוני	שם העצם	השורש התנייני	
ק-ו-ח	מקום	ח-ק-ח	מְמַקְמֵת
י-ק-ד	מוקד	ח-ק-ד	מְתַמְקֶדֶת
ר-א-י/ה	ריאיון	ר-א-י-נ	רְאִינְתִי

שאלות מבחניות בגרות

ב. לפניך צירופים ומשפטים, ובהם שמות פועל מודגשים.

- לְדַמֵּין את "העצמי העתידי" ד-מ-י-נ
- לְתַרְגֵּם ספר ת-ר-ג-מ
- לְתַעַד את תגובות המשתתפים בניסוי ת-ע-ד
- לְתַקֵּן את העבודה ת-ק-נ
- מה גרם לקריין לְהַשְׁתַּתֵּק באמצע המשפט? ש-ת-ק

העתק רק את שמות הפועל ששורשיהם תנייניים, וציין ליד כל שם פועל שהעתקת את השורש הראשוני שממנו

נגזר השורש התנייני של שם הפועל.

לדמיין – ד-מ-י/ה (דמיון)

לתעד – ע-ו-ד (תעודה)

שאלות מבחינות בגרות

לפניך משפט, ובו שלוש מילים מודגשות. קרא אותו, וענה על הסעיפים שאחריו.

הטלפון הסלולרי עוזר לבני דור ה-Y להִתְמַקֵּם במרחב באמצעות מִפּוּי ממוחשב, ומסייע להם לְתַקְּשֵׁר עם העולם.

איזו מילה יוצאת דופן מבחינת דרך היווצרות השורש?

להתמקם – שורש מ-ק-מ תנייני (ק-ו-מ – מקום – מ-ק-מ)

מיפוי – שורש גזור שם (מן השם הלועזי מפה)

לתקשר – שורש ת-ק-ש-ר תנייני (ק-ש-ר – תקשורת – ת-ק-ש-ר)

בהצלחה רבה!

